

РАЗВІЦЦЁ ПРАФЕСІЙНЫХ КАМПЕТЭНЦЫЙ ПЕДАГОГА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПАВЫШЭННЯ ЯКАСЦІ АДУКАЦЫІ

Якасць адукацыі заўсёды залежала, і будзе залежаць ад узроўню падрыхтоўкі педагога.

Яшчэ Канстанцін Ушыньскі, заснавальнік навуковай педагогікі, казаў, што «у пытанні навучання і выхавання немагчыма нічога палепшыць, абыходзячы настаўніка» [1].

У наш час мадэрнізацыя адукацыі прад'яўляе даволі высокія патрабаванні да прафесійных якасцяў і ўзроўню падрыхтоўкі педагога, у тым ліку, і да яго прафесійнай кампетэнтнасці.

Сваё першае згадванне паняцця «кампетэнцыя» і «ключавыя кампетэнцыі» атрымалі ў ЗША ў галіне бізнесу яшчэ ў 70-х гг.дваццатага стагоддзя [1]. Звязана гэта было з пытаннем вызначэння якасцяў будучага спецыяліста (пазней гэтыя якасці атрымалі назву «кампетэнцыі»). Спачатку кампетэнцыі супрацьпастаўляліся спецыяльным ведам і ўменням, якія былі звязаны з пэўнай прафесійнай дзейнасцю. Гэта значыць, што кампетэнцыі ставілі ў процівагу паняццю «кваліфікацыі». Яны разглядаліся як незалежныя ўніверсальныя складнікі любой прафесійнай дзейнасці, якія аказваюць уплыў на яе паспяховую рэалізацыю.

У педагагічнай навуцы паняцця «кампетэнтнасць» і «кампетэнцыя» атрымалі шырокае прымяненне толькі ў канцы 90-х гг. XX ст. Асноўным вынікам адукацыі выступаюць узроўні прадметных і шырокіх ключавых кампетэнтнасцяў.

Кампетэнцыя — гэта шэраг пытанняў, у якіх чалавек дастаткова добра дасведчаны; круг чыіх-небудзь паўнамоцтваў і правоў.

Кампетэнтнасць — гэта дасведчанасць, аўтарытэтнасць, валоданне кампетэнцыяй, ведамі, якія даюць магчымасць рабіць выснову пра што-небудзь; якасць чалавека, які валодае ўсебаковымі ведамі; гэта праява ведаў, уменняў, здольнасцяў і асобных якасцяў, якія, у сваю чаргу, дазваляюць паспяхова вырашаць функцыянальныя задачы, якія з'яўляюцца асновай прафесійнай дзейнасці.

Кампетэнцыя — гэта патрабаванні.

Кампетэнтнасць — гэта праява дадзеных патрабаванняў.

На сучасным этапе мадэрнізацыі адукацыі пытанне кампетэнцый занімае асноўнае месца.

Савет Міністраў прыняў пастанову, на падставе якой была зацверджана стратэгія ўдасканалення нацыянальнай сістэмы кваліфікацыі Рэспублікі Беларусь (НСК) [2]. Дадзены дакумент вызначае мэты, задачы, этапы яе ўдасканалення, у тым ліку і арганізацыйна-прававы механізм функцыянавання.

Асноўная мэта ўдасканалення НСК — гэта забеспячэнне адпаведнасці паміж патрэбай эканомікі ў кадрах і колькаснымі і якаснымі паказчыкамі іх падрыхтоўкі. У цяперашні час у Беларусі распрацоўваюцца прафесійныя стандарты, на аснове якіх ствараюцца адукацыйныя стандарты і абнаўляюцца навучальныя праграмы і планы.

Прафесійны стандарт [2] — гэта дакумент, які ахоплівае падрабязна кірунак працоўнай дзейнасці спецыяліста. У ім адлюстраваны абавязкі і навыкі, якімі павінен валодаць супрацоўнік, які выказаў жаданне працаваць на пэўнай пасадзе ў сваёй сферы.

На дадзеным этапе ў Беларусі распрацавана каля 18 прафесійных стандартаў [2].

Прафстандарт патрэбны для падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў, у тым ліку, і для распрацоўкі службовых і рабочых інструкцый.

Прафстандарт ўключае ў сябе абагульненыя і дэталізаваныя працоўныя функцыі, якія дзеляцца на ўзроўні, па якіх наймальнік можа ацаніць здольнасці супрацоўніка.

Нацыянальная рамка кваліфікацый, якая ўлічваецца ў прафстандарце, складаецца з 8 узроўняў, да якіх прад'яўляюцца свае патрабаванні. Скажам, на першым узроўні чалавек здольны выконваць толькі механічную працу, але чым вышэй, тым больш складанымі кампетэнцыямі неабходна валодаць работніку.

Усе элементы нацыянальнай сістэмы кваліфікацыі і Нацыянальная рамка кваліфікацый павінны быць падрыхтаваны да 2022 года.

Маецца і прафесійны стандарт педагога. Гэта дакумент, які ўключае пералік прафесійных і асобасных патрабаванняў да педагога. Асноўная мэта гэтага дакумента складаецца ў тым, што прафесійны стандарт педагога — гэта:

- інструмент, які рэгулюе стратэгію адукацыі ў свеце, які змяняецца;
- інструмент павышэння якасці адукацыі;
- аснова для фарміравання працоўнага дагавора, якая фіксуе адносіны паміж работнікам і працадаўцам;
- аб'ектыўны вымяральнік кваліфікацыі педагога.

Свет вакол нас пастаянна мяняецца. А разам з ім мяняюцца навучэнцы (вучні), каштоўнасці, тэхналогіі, звесткі і веды. Змест падручнікаў хутка састарваецца. Сёння свет — гэта не проста свет, а эпоха вялізнага патоку інфармацыі. Педагог абавязаны самастойна, не чакаючы якіх-небудзь указанняў, мяняцца адэкватна сітуацыі. Новыя стандарты прызначаны не для таго, каб абмежаваць педагога, а наадварот — пашырыць яго ступень свабоды, павысіць ініцыятыву.

Так, напрыклад, рэалізацыя кампетэнтнаснага падыходу ва Універсітэце ажыццяўляецца праз стан навучальных праграм і навучальных дапаможнікаў, абнаўлення іх утрымання з улікам

дасягненняў навукі і спецыфікі факультэта, кампетэнцыі выкладчыкаў і ўкараненне ў педагагічны працэс новых тэхналогій.

Задача педагога — гэта навучанне праз усё жыццё.

Механізмы развіцця прафесійнай кампетэнтнасці педагога ў навучальнай установе прадстаўлены наступнымі формамі:

- 1) курсы павышэння кваліфікацыі, у тым ліку дыстанцыйныя;
- 2) самаадукацыя;

Тэма па самаадукацыі педагога выбіраецца самастойна і можа быць узгоднена з навукова-метадычнай тэмай.

3) Актыўны ўдзел у рабоце метадычнай камісіі, семінараў, канферэнцый, мерапрыемстваў рознага ўзроўню;

4) Ужыванне інавацыйных тэхналогій у адукацыйным працэсе: абагульненне і распаўсюджванне вопыту, стварэнне ўласных публікацый (выкарыстанне адукацыйных парталаў, размяшчэнне метадычных распрацовак).

Такім чынам, прафесійная кампетэнтнасць педагога залежыць ад розных уласцівасцяў асобы, асноўнай яе крыніцай з'яўляюцца навучанне і суб'ектыўны вопыт. Прафесійная кампетэнтнасць — гэта пастаяннае імкненне да ўдасканалення, набыцця новых ведаў і ўменняў, узбагачэння дзейнасці. Псіхалагічнай асновай кампетэнтнасці з'яўляецца гатоўнасць да пастаяннага павышэння сваёй кваліфікацыі, прафесійнага развіцця.

Педагог, які не развіваецца асобасна і прафесійна, ніколі не зможа выхаваць творчую стваральную асобу. Таму менавіта павышэнне кампетэнтнасці і прафесіяналізму педагога ёсць неабходная ўмова павышэння якасці, як педагагічнага працэсу, так і якасці прафесійнай адукацыі ў цэлым.

Як пісаў Франсуа дэ Ларошфуко, выдатны французскі пісьменнік і філосаф-мараліст 17 ст., які ўвайшоў у гісторыю сусветнай літаратуры як аўтар зборніка афарызмаў, які стаў кодэксам жыццёвай філасофіі для

многіх пакаленняў еўрапейцаў: «Ваш лёс у Ваших руках, мяняйце сябе, і Вы зменіце навакольны свет» [1].

Літаратура

1. Філар, А.В. Аб суадносінах паняццяў «Кампетэнтнасць» і «Кампетэнцыя» // ОНВ. 2012. №1 (105). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-sootnoshenii-ponyatiy-kompetentnost-kompetentsiya>. — Дата доступа: 01.01.2022
2. Спіс зацверджаных Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны прафесійных стандартаў (Электронны рэсурс). Рэжым доступу: <https://www.mintrud.gov.by/system/extensions/spaw/uploads/files/SPISOK-utverzhdennyx-PS.pdf> . — Дата доступа: 01.01.2022